

KOVÁČOVÁ, B. 2019. S INKLÚZIOU OD RANÉHO VEKU – DIEŤA S ODLIŠNOSŤOU A JEHO VSTUP DO KOLEKTÍVU. 1. vyd. Hliník nad Hronom: REZILIENCIA s.r.o., 100 s. ISBN 978-80-972277-5-3.

Autorkou publikácie *S inklúziou od raného veku – dieťa s odlišnosťou a jeho vstup do kolektívu* je doc. PaedDr. Barbora Kováčová, PhD., ktorá vyštudovala odbor liečebná pedagogika na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Na tejto fakulte sama autorka neskôr pedagogicky pôsobila a prispela k výchove rady liečebných pedagógov. Autorka má dlhoročné skúsenosti, či už v rezorte školstva alebo zdravotníctva ako liečebný pedagóg. Aktuálne pôsobí na Pedagogickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku, na Katedre pedagogiky a špeciálnej pedagogiky ako vysokoškolská pedagogička. Od roku 2014 je šéfredaktorkou celoslovenského odborného-metodického časopisu *Predškolská výchova*. Centrom záujmu jej pozornosti je problematika podpory detí s rôznymi odlišnosťami, ktorá je úzko prepojená s otázkami inkluzívneho vzdelávania.

Z tohto jej zamerania vychádza aj publikácia *S inklúziou od raného veku – dieťa s odlišnosťou a jeho vstup do kolektívu*, ktorá odráža skúsenosti autorky z oblasti inkluzívneho vzdelávania a výchovy a ponúka čitateľovi možnosť bližšie nahliadnuť do problematiky inklúzie. Je určená pre všetkých, ktorí či už priamo alebo nepriamo prichádzajú do kontaktu s ľuďmi s odlišnosťou. S osobami, ktoré sú niečím iné ako majoritná časť populácie. Sú jedineční, špecifickí a výnimoční.

Publikáciu by sme mohli pokladať za voľné pokračovanie práce *Inkluzívny proces v materských školách: začlenenie dieťaťa s odlišnosťami do materskej školy* (2010) a Barbora Kováčová aj v tejto knihe zdôrazňuje potrebu porozumenia myšlienke inklúzie a jej celospoločenského prijatia. Ako autorka konštatuje, inklúziu vníma ako „samozrejmusť, prirodzenú a každodennú súčasť života. Minimálne ju považujem za prirodzené sociálne začlenenie každého človeka so zohľadnením individuálnych osobitostí. Žiaľ, samotné prostredie a účastníci v ňom nie sú na tento proces pripravení“ (Kováčová, 2019, s. 5). Moje osobné skúsenosti s prácou s ľuďmi so špecifickými potrebami sú v súlade s týmto tvrdením. Koncept inklúzie je ešte stále viac prítomný v akademickom svete ako v spoločnosti samotnej. Napriek snahe osobností z viacerých odborov ukotviť inklúziu v živote našej spoločnosti, musím konštatovať, že inklúzia je viac predmetom akademickej diskusie, ako princípom aplikovaným v praxi. Táto skutočnosť môže byť spôsobená faktom, že členovia intaktnej spoločnosti nemajú dostatok vedomostí potrebných na pochopenie prínosov, ktoré môže inklúzia priniesť nielen jedincom s odlišnosťou, ale aj im samotným.

Publikácia *S inklúziou od raného veku – dieťa s odlišnosťou a jeho vstup do kolektívu* sa skladá zo štyroch kapitol. Prvá kapitola s názvom *Heslár inklúzie* obsahuje nielen teoretické objasnenie nosných pojmov, medzi ktoré zaradila akceptáciu, cieľ, inklúziu, jedinečnosť, odlišnosť a pod., ale aj praktické príklady, ktoré sem autorka zaradila s cieľom urobiť danú problematiku zrozumiteľnejšou. Práve cez príklady sa snaží autorka pomôcť čitateľovi ucelený pohľad na inklúziu a jej význam pre nás všetkých. Je všeobecne známe, že bazálnou súčasťou inklúzie je akceptácia, ktorá sa spája s prijatím každého človeka takého, aký je. Vychádzajúc z Rogersovej humanisticky orientovanej teórie, by sme mohli povedať, že akceptovať iného človeka znamená vnímať ho ako rovnocenného partnera. Uplatnenie tejto myšlienky v širšej spoločnosti je predpokladom pre spoluprácu a harmonizáciu interpersonálnych vzťahov. Rovnako to uvádza aj autorka „akceptácia je jedným z predpokladov pre úspešné fungovanie začlenenia (inklúzie) konkrétnej osoby do kolektívu, konkrétnych

osôb do skupiny a pod.“ (Kováčová, 2019, s. 12). Príklady, ktoré sa nachádzajú v publikácii môžeme chápať aj ako zrkadlo, ktoré autorka nastavuje svojim čitateľom.

V druhej kapitole autorka opisuje inkluzívne vzdelávanie od raného veku a bližšie špecifikuje možnosti inštitucionálneho začleňovania v rannom veku. V publikácii zdôrazňuje myšlienku, že pri inklúzii je dôležité postupovať premyslene a systematicky. Ako uvádza Kováčová *„aktívne zapojenie dieťaťa so všetkými deťmi, tzn. všetky deti s každým dieťaťom, každé dieťa so všetkými deťmi, alebo všetci spoločne so všetkými“* (Kováčová, 2019, s. 54). Tento scenár považujeme za ideálny a priniesol by pozitívne zmeny do života všetkých detí, či už intaktných alebo tých so špecifickými potrebami. Pozitívny prínos je vidieť najmä na súrodencoch osôb so špecifickými potrebami, ktoré dané znevýhodnenie nevnímajú ako odlišnosť. Túto skutočnosť vo svojej publikácii zdôrazňuje aj autorka, ktorá uvádza *„v rannom veku má dieťa možnosť uvedomovať rozdiely, ale na základe spoločných zážitkov sa dané rozdiely stierajú, odlišnosť sa stáva normalitou. Zároveň prebieha profylaxia voči stigmatizácií a vytváraniu negatívnych predsudkov.“* (Kováčová, 2019, s. 60).

Za nosnú myšlienku tretej kapitoly je možné označiť autorkin výrok *s každým dieťaťom sa ráta*. Autorka odкрýva pohľad na to, ako je dieťa v spoločnosti vnímané práve cez jeho odlišnosť a aké dôležité je pre deti, aby sa už v rannom veku stretli s odlišnosťou. Ako uvádza v publikácii *„stretnutie detí s dieťaťom s odlišnosťou je prvotným a významným momentom pri celoživotnej akceptácii odlišnosti zo strany jednotlivca, jednotlivcov“* (Kováčová, 2019, s.66). Kapitola sa konkrétne zameriava odlišnosťami ako sú mentálne znevýhodnenie, nadváha, oslabenie zmyslov alebo oslabenie zdravia. Autorka zvyrazňuje myšlienku, že je *nevyhnutné naučiť deti prijímať kamaráta takého aký je, nie takého akého si ho predstavujú aby bol“* (Kováčová, 2019, s.76). Každý jeden človek je jedinečný, má svoje silné a slabé stránky a taktiež má svoje špecifické potreby, ktoré musíme akceptovať.

Posledná, štvrtá, kapitola sa už konkrétne zaoberá predškolským vekom a možnosťami inštitucionálneho začleňovania. V kapitole bližšie opisuje prijatie a neprijatie dieťaťa s odlišnosťou do materskej školy. Ako uvádza Kováčová (2010, s. 65) *„materská škola je jednou z prvých príležitostí na rozvíjanie priateľstiev a vzťahov, ktorých dosah môže byť aj mimo školského prostredia“*. Hlavnou myšlienkou inklúzie je spoločné vzdelávanie, akceptácia, pomoc bez rozdielov. Zjednodušene povedané, aby všetky deti mali rovnaký štart bez rozdielov.

Kapitoly na seba logicky nadväzujú a sú plné teoretických poznatkov zaoberajúcich sa problematikou inklúzie. Publikácia sa venuje možnostiam, limitom, ale aj podstate inklúzie, predstavuje prístupy k inkluzívnemu vzdelávaniu. Predkladaná publikácia je napísaná spôsob, aby bola nápomocná nie len odborníkom zaoberajúcich sa výchovou a vzdelávaním detí s odlišnosťou, ale aj študentom, ale najmä rodinným príslušníkom a všetkým, ktorí konceptu inklúzie inklinujú.

Ako uvádza autorka sociálna inklúzia je primárne o nás. O ľuďoch, filozofii, prístupe ale aj o snahe pomôcť a riešiť veci efektívne. O inklúzii by sme mali hovoriť ako o reforme spoločnosti, škôl a inkluzívnom povedomí. Táto reforma sa týka všetkých ľudí bez rozdielov a všetkým dáva porovnateľnú ponuku. Nerozlišuje či ide o dieťa alebo dospelého, jednoducho vníma človeka, ktorý je niečím odlišný od väčšinovej populácie. Ide o človeka, ktorý sa vďaka svojej jedinečnosti dostane do pozornosti skupiny.

Za najväčšie pozitívum danej publikácie pokladám práve praktické príklady zo slovenských materských a základných škôl, ktorými autorka popisuje reálne situácie a poukazuje na možnosti a limity inklúzie. Autorka zdôrazňuje potrebnosť začleňovania dieťaťa s odlišnosťou už v rannom veku, čo by malo prispieť k minimalizovaniu predsudkov vzhľadom k odlišnosti. Dovoľme si konštatovať, že ani zavedenie

služby včasnej intervencie v roku 2014 nezmenilo situáciu. V praxi nám stále chýbajú odborníci, najmä asistenti, ktorí by realizovali koncept inklúzie v pravom slova zmysle.

Napriek všetkým pozitívam, ktoré publikácia prináša nesúhlasíme úplne s používaním termínu *dieťa s odlišnosťou*. Ak sa na tento termín pozrieme z pohľadu inklúzie, ktorá je založená práve na akceptácii, ako to uvádza aj autorka vo svojej publikácii, môžeme odlišnosť chápať ako protipól. Inkluzívna spoločnosť predpokladá, že základným princípom jej fungovania je rovnosť. Rešpektuje skutočnosť, že každý človek má svoje špecifické potreby, ktoré je dôležité reflektovať. Pripadá mi, že ak budeme upozorňovať na odlišnosť, môžeme narušiť práve základné chápanie budovania inkluzívnej spoločnosti. Autorka pritom správne uvádza, že inkluzívnu spoločnosť musíme začať vytvárať cez budovanie spoločného sveta všetkých detí. O to viac cítim potrebu diskusie o tom, ako hovoriť o potrebe akceptácie subjektívnych osobitostí dieťaťa a nerozkoľisať krehkú rovnováhu, ktorú sa nám podarilo dosiahnuť.

Aj napriek tejto mojej obave odporúčam publikáciu *S inklúziou od raného veku – dieťa s odlišnosťou a jeho vstup do kolektívu* do pozornosti každému, kto sa zaoberá otázkami tvorby inkluzívnej spoločnosti.

Mgr. Erika Štangová,
interná doktorandka

Katedry sociálnych služieb a poradenstva FSV UCM v Trnave